

Pædagogisk læreplan for Børnehuset Trekløveren 2021 - 2023

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Om skabelonen

Denne skabelon henvender sig til jer, som er ledere og pædagogisk personale i dagtilbud. Formålet med skabelonen er at inspirere og understøtte udarbejdelsen af jeres lokale pædagogiske læreplan.

Den grundlæggende ramme for udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven med tilhørende bekendtgørelse, der er omsat i Børne- og Socialministeriets publikation [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, 2018](#). Det er hensigten, at I skal bruge publikationen, når I arbejder med skabelonen.

Skabelonen indeholder alle de lovmæssige krav til at udarbejde den pædagogiske læreplan. Samtidig understøtter skabelonen jeres overvejelser vedrørende den løbende dokumentation og evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan.

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for det pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse, hvor legen er grundlæggende, og børneperspektivet er tydeligt. Jeres konkrete læreplan giver jer en ramme til at arbejde systematisk med at planlægge, følge op på og videreudvikle kvaliteten i det pædagogiske læringsmiljø i jeres dagtilbud i forhold til jeres børnegruppe.

Inden for de krav, der følger af dagtilbudsloven, er det op til jer at beslutte, hvordan I konkret vil arbejde med den pædagogiske læreplan. Jeres læreplan skal være et dynamisk og meningsfuldt dokument, som peger fremad, og som I kan bruge aktivt i den løbende udvikling af den pædagogiske kvalitet og jeres pædagogiske praksis.

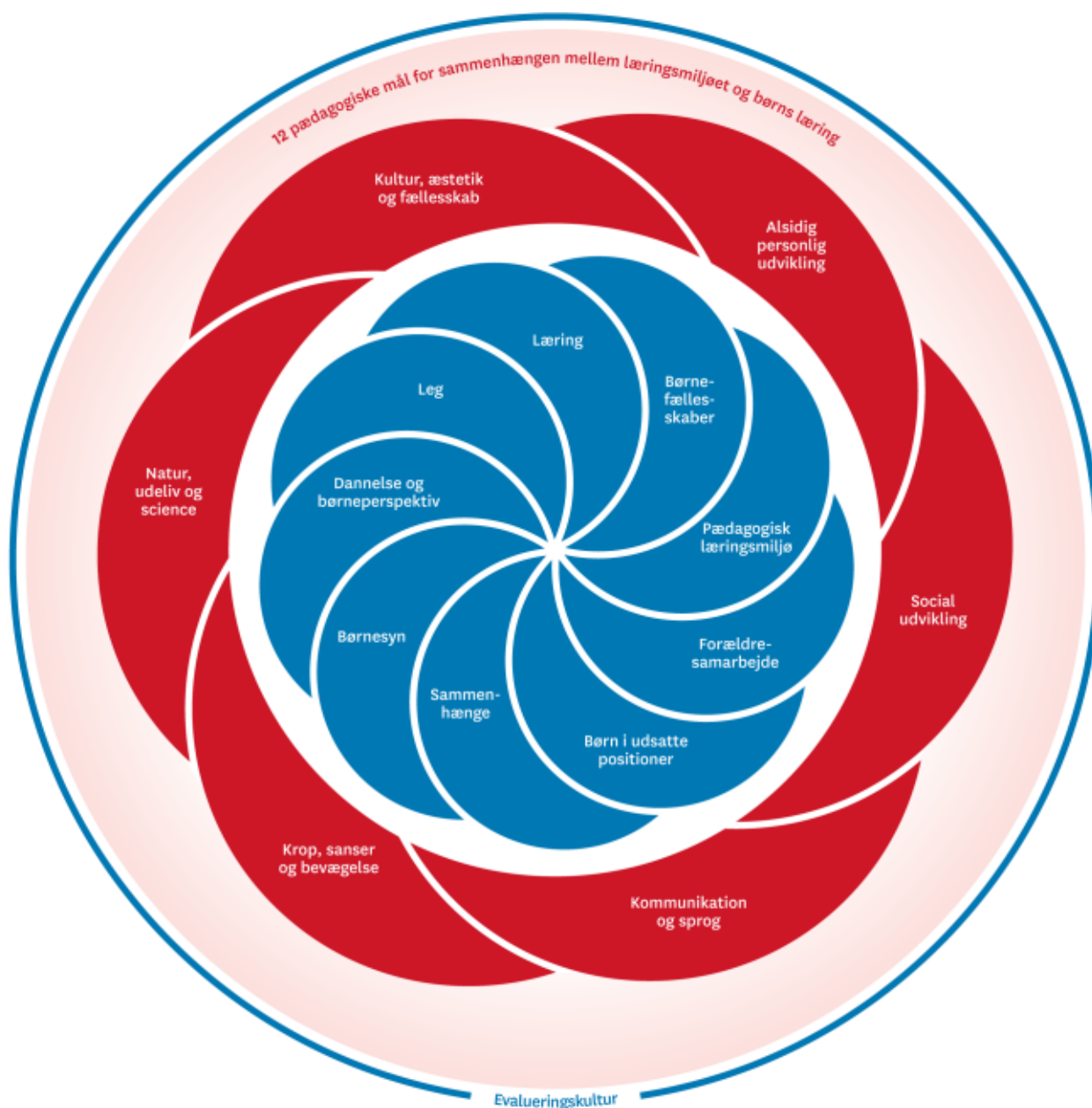
[Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#)

Brug af skabelonen

Når I udfylder skabelonen, skal I klikke på *skrivefeltet*. I kan fremhæve tekster og indsætte billeder.

I kan slette denne side ved at markere teksten og billedet og trykke *delete*. I kan også slette den sidste side, hvis I ønsker det.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i

publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Børnehuset Trekløveren er en privat integreret institution med en vuggestue, børnehave og SFO. Børnehuset Trekløveren hører sammen med Herborg Friskole.

Børnehuset Trekløveren ligger i Herborg, en landsby med et aktivt lokalmiljø og et stærkt fællesskab.

Vi har gode fysiske rammer både inde og ude. Vi bor i et ældre hus, der løbende er blevet moderniseret. Vi er på nuværende tidspunkt i gang med en forbedring af legepladsen.

Vi har adgang til Kuben, vores lokale hal, og flere gange om ugen bruger vi lokalområdet til ture ud af huset. Vi har blandt andet en mindre skov, hvor vi har adgang til en shelter, og vi besøger ofte lokale virksomheder.

Vuggestuen og børnehaven er opdelt i mindre grupper nogle timer hver dag. Det giver mulighed for at tilgodese gruppens og det enkelte barns nærmeste udviklingszone. Der er stor forskel på, om man lige er begyndt i vuggestue, snart er tre år og på vej i børnehave eller er fem år og på vej i skole.

I vuggestuen er børnene delt i to-tre grupper, som oftest efter alder. I børnehaven er børnene delt i tre grupper: haletudserne - de yngste børn, frøerne - de mellemste børn og græshopperne - de ældste børn.

Vuggestuens vigtigste opgave er at gøre børnenes første møde med institutionslivet trygt og stimulere barnets naturlige nysgerrighed på verden.

I hele huset har vi fokus på relationerne mellem børnene og mellem børn og voksne. Vi giver børnene passende udfordringer ud fra hvert barns udviklingsstrin.

Hver gruppe har tilknyttet faste voksne, da vi derved skaber tryghed for børnene og giver børnene et genkendeligt læringsmiljø. Det giver os mulighed for at have en større indsigt i hvert enkelt barns trivsel og udvikling, når faste voksne er sammen med den samme mindre gruppe børn hver dag. De små læringsgrupper er med til at tydeliggøre, hvordan vi bedst kan støtte op om både gruppen og hvert enkelt barn.

Vores måltider foregår i børnenes grupper, hvor de har faste pladser. Til måltiderne taler vi om, hvad vi skal lave i dag, hvad vi har lært, og det som børnene er optagede af. Spisesituationerne er også her, hvor de mere stille børn ofte på eget initiativ bidrager til samtalerne.

Alle børn er ude af huset mindst én gang om ugen. Det giver mulighed for læringsmiljøer i andre omgivelser, det giver ro til fordybelse for dem, der er på tur, men også for dem der er hjemme i Børnehuset.

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.

- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

I Børnehuset Trekløveren er vi optaget af, at børnesynet er defineret som, det at være barn har en værdi i sig selv. Dette gør vi ved at understøtte det enkelte barns læreproces med udgangspunkt i det, som barnet allerede kan. Vi understøtter dette ved at møde barnet positivt, når det inviterer os eller andre børn ind i dialogen, relationen eller legen. Det er med til at barnet føler sig værdsat.

Der er mange forskellige læringsrum i løbet af dagen. Nogle gange går vi foran barnet i legen eller aktiviteten, når vi tilbyder vokseninitieret leg og læring. Her sætter vi en ramme for legen samtidig med, at vi er aktive medspillere. På den måde viser vi vejen med vores faglige viden om, hvad barnet eller børnegruppen har brug for at lære i disse lege og aktiviteter. Andre gange går vi ved siden af barnet, som f.eks. når vi støtter barnet i en ny kompetence, som barnet er ved at lære, eller en kompetence som barnet netop har tillært sig.

Børnene lærer hele dagen, og læring skal forstås bredt, derfor tilbyder vi forskellige læringsrum. Vi arbejder ud fra en viden om, at børn selv kan være med til at skabe et læringsmiljø, når vi er nysgerrige på det enkelte barns perspektiver og initiativer, og når vi værdsætter barnets intentioner.

Børnefællesskabet er en ressource, som tilbyder rigtig mange forskellige kompetencer, og det er vigtigt, at vi hjælper børnene med at bruge deres kompetencer. Alle børn har noget godt at bidrage med til fællesskabet, som andre børn kan lære noget af. Nogle børn skal have mere støtte end andre i en given kontekst. Vi er optaget af, at børnene lærer at se, lytte og forstå hinandens forskelligheder.

Børn leger, fordi det er sjovt at lege, og gennem legen udvikler børnene forskellige kompetencer. F.eks. lærer børnene at samarbejde, som er en forudsætning for, at leg mellem flere børn kan fungere. Leg er således ikke bare leg, da leg er med til at udvikle barnets sociale færdigheder og kompetencer.

Sammen opbygger børn nogle gange komplicerede historier med fælles fantasitemaer, hvor de flytter sig fra rum til rum. Når vi taler om leg og læring, så ser vi også på at læring foregår hele dagen. Hvis vi om formiddagen har haft fælles aktiviteter, hvor vi har leget, sunget, danset m.m., så er det noget af det, vi også ser på legepladsen om eftermiddagen. De gentagelser, vi gør, er noget, som lagres hos børnene.

Praksiseksempler:

Børneperspektiv - vuggestuen skal på tur, og de voksne har et planlagt mål med gåturen. På turen viser børnene interesse for en snegl. Børnene bliver så optagede af sneglen, at vi ikke når længere. Forløbet af en aktivitet bliver ændret, hvis børnenes interesser peger i en anden retning end det, vi har planlagt.

Børnesyn - et barn i vuggestuen har en periode, hvor det er ked af at blive afleveret. Men når det bliver afleveret til en voksen, som det er trygt ved og "selv vælger", og får lov til at være tæt på den voksne, går gråden hurtigt over, og efter et stykke tid på armen eller skødet, er barnet klar til dagen.

Børnefællesskab og leg - et af de store børnehavebørn, som til tider har svært ved at dele, begynder at finde nogle skamler frem, som han vil lave en bane af til at gå på. Der kommer andre børn, som gerne vil være med. De snakker lidt frem og tilbage, hvor de til sidst bliver enige og får en rigtig god leg.

Børneperspektiv og læring - en dag i Kuben sidder børnehavebørnene i rundkreds. Børnene kommer med egne fortællinger og øver sig i at vente på tur og sige noget i en større gruppe. Nogle af børnene reflekterer over emnet; "Hvordan er man en god ven?", andre "nøjes med" at lytte. Til samlingen foregår der megen læring for børnene på forskellige niveauer. For nogle børn er det en udfordring at opretholde opmærksomheden og blive i rundkredsen, andre børn lytter tydeligvis til, hvad der bliver fortalt.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

I Børnehuset Trekloveren arbejder vi med læring hele dagen, fra morgenstunden skaber vi små læringsmiljøer f.eks. med tegnebord og magneter på bordene.

Det er vigtigt for os, at barnet får en god og tryk aflevering med nærværende voksne, at barnet føler sig set fra det første godmorgen og i alle daglige gøremål og rutiner. For eksempel ved ble-skift og i garderoben.

Både i vuggestuen og børnehaven har vi flere rum med forskellige læringsmiljøer. Læringsrummene er indrettet, så der for eksempel er plads til konstruktionslege, dukkekrog, mere vilde lege. Børnene kan som oftest selv vælge, hvor de gerne vil lege.

Om formiddagen arbejder vi med organiserede læringsrum, der tager afsæt i det overordnede læreplanstema/temaer. Her vægtes læreprocessen højere end selve målet.

Om eftermiddagen har vi et mere frit læringsrum, ofte sætter en voksen en aktivitet i gang, imens de andre voksne følger de ikke deltagende børn og er til rådighed. Børnene kan her selv vælge den planlagte aktivitet til og fra alt efter behov og interesse.

Vi arbejder målrettet med de 6 læreplanstemaer og ser det pædagogiske grundlag, som vores faglige viden og positionering ud fra børnegruppens behov. Når vi arbejder med læreplanstemaerne, er vi optagede af børnenes læreprocesser. Vi er optagede af, hvad der skal til for at støtte barnets læreproces og for at opnå de mål, vi arbejder efter, og hvordan vi kommer derhen. Vi ser efter tegn på, at barnet/gruppen udvikler sig i forhold til de mål, vi har sat op.

Børnenes leg bruger vi som et friere læringsrum, hvor vi ofte har en mere tilbagetrukket rolle. Her observerer vi, hvad børnene er optaget af i legen, og hvad vi kan hjælpe børnene med i deres leg. I legen er der mange ting, barnet skal øve sig i at mestre, som f.eks. dialog og samarbejde. Børnenes venskaber opstår blandt andet, når de opdager, hvad de kan lære af hinanden i legen.

Vores mål er, at alle børn hver dag får mulighed for aktiv deltagelse i børnefællesskaber. Vi ser efter følgende tegn: at barnet er i samspil med de andre børn og voksne, at børnene viser tegn på, at det er en sjov og spændende aktivitet (leg), og de gerne vil være deltagende.

Vores mål for os voksne er: at børnene får en god og tryk aflevering med nærværende voksne, der møder børnene i øjenhøjde, at vi understøtter børns deltagelse i børnefællesskaber. Vi vil se efter følgende tegn: at det pædagogiske personale sætter rammerne gennem deres positionering at skabe synlige, tydelige og attraktive læringsmiljøer.

Vi arbejder i det daglige med en fast struktur. Det betyder, at de overordnede rammer for vores hverdag ligger i faste rutiner. Vores mål er at skabe et ensartet tilbud og lige muligheder for læring og have bevidstheden om, at de kræver noget forskelligt for hvert enkelt barn. Vi har mange rutiner, og vi ser her muligheden for at arbejde med børns egne læreprocesser. Her er der tid til gentagelser at øve sig og lære. Vi voksne skaber rammerne for de fælles læreprocesser i rutinerne med fokus på, hvad børnene kan lære af at hjælpe hinanden og være nysgerrig på, hvad de kan lære af hinanden i børnefællesskabet. Vi er bevidste om, at børn lærer af nærværende og engagerede voksne, der har tid til at understøtte det enkelte barn i leg, læreprocesser og børnefællesskaber.

Praksis eksempel:

Garderoben: Børnene i børnehaven sendes i garderoben efter madpakker. Det kan være svært at klare det hele selv – men med guidning fra en voksne eller et andet barn oplever børnene succes når noget lykkes. F.eks. når man pludselig selv kan lyne sin flyverdragt eller få flyverdragten ud over støvlerne.

Legepladsen: Den gode gamle leg "politi og røvere" er også en af de lege, som vi ofte ser på legepladsen. Her får børnene mulighed for at cykle stærkt, løbe og tumle. Det pædagogiske læringsmiljø er her flyttet ud på legepladsen, hvor der skabes andre læringsmiljøer end indenfor.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Vi samarbejder med forældrene om deres barns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Vi har respekt for, at det er deres børn, og det er dem, der kender barnet bedst. Vi taler med forældrene, hvis vi ser ændringer i deres barns adfærd med blik for, at vi i Børnehuset ser og samarbejder med deres barn i en anden relation og kontekst end i hjemmet, og det kan betyde, at vi ser noget andet.

Det er med til at skabe sammenhæng i børnenes liv, når forældre og børn deltager i arrangementer i Børnehuset, og når børnene skal medbringe ting hjemmefra. Familierne oplever, at de er betydningsfulde, og børnene har en oplevelse af at bidrage og være en del af Børnehusets hverdag.

Vi italesætter vores pædagogiske praksis og forklarer, hvorfor vi gør, som vi gør i de daglige samtaler med forældrene, i nyhedsbreve og til forældremøder. På den måde får forældrene også en forståelse for, hvad vi mener med læring, og at læring foregår hele dagen og i mange situationer.

Alle nye familier inviteres til en opstartssamtale i Børnehuset og 3-måneders samtale. Derudover tilbydes forældrene en samtale i forbindelse med overgangen fra vuggestue til børnehave.

En gang årligt eller efter behov holder vi forældresamtaler. Inden samtalerne får forældrene ”Alle med” udleveret. På den måde kan forældrene forberede sig inden forældresamtalen. Til den årlige forældresamtale taler vi også om, alt efter barnets alder, at barnet kan have legeaftaler for at knytte nye venskaber, at vi giver barnet opgaver og anbefaler, at de gør det samme derhjemme, øve f.eks. selvhjulpenhed, balance m.m.

Vi har to årlige familiefester, hvor forældrene er inddraget i forhold til forplejning og ved fælles aktiviteter. Til familiefesterne har vi fokus på, at de familier, der kan være i en udsat position, også deltager og bliver inkluderet.

Praksiseksempel:

Garderobe-snak med en forælder i forhold til barnets dag i Børnehuset. I dag spillede vi vendespil, og dit barn øvede sig i at vente på tur og sige, hvad der var på billederne.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Børnehuset Trekløveren er opmærksom på, at alle børn støttes i at deltage i fællesskabet på lige fod med de andre børn. Vi arbejder ud fra en forståelse af, at alle har noget at byde ind med til fællesskabet, og vi alle er forskellige.

Er et barn i en udsat position, ser vi på barnet og børnegruppen, og personalet ser på deres praksis. Vi taler med forældrene om, de oplever de samme udfordringer for deres barn, og hvad vi i fællesskab kan gøre. Når vi har et udsat barn, har vi et ekstra tæt samarbejde med forældrene.

Vi ser på det enkelte barn, og vi ser, om vi kan ændre noget på dets position i gruppen. Det kan være en ny plads, når vi spiser, nogle voksenstyrede legegrupper, sprogtræning eller hvad, vi vurderer, er bedst for barnet i den givne situation. Vi har fokus på, hvad barnet kan og ikke kun det, der udfordrer. Vi bygger videre på de ting, som barnet allerede mestrer, så barnet får nogle succesoplevelser. Et barn er ikke nødvendigvis i en udsat position hele dagen/tiden.

Praksiseksempel:

De gode legerelationer begynder mange gange der, hvor den voksne også siger ja til leg. De børn, som i løbet af dagen kan være i udsatte positioner, bliver guidet af de voksne til leg. Eller den voksne starter en leg, som skaber nysgerrighed for andre børn. Når legen er godt i gang, kan pædagogen lige så stille trække sig igen, og hermed har den voksne guidet til leg og hjulpet barnet i en legerelation.

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

For at skabe sammenhæng for børnene arbejder vi i børnenes sidste år i børnehaven mere koncentreret med skoleforberedende læring. De ældste børn i børnehaven hedder græshopperne. Hos græshopperne skabes der et pædagogisk læringsmiljø og et børnefællesskab, hvor det fælles tredje er, at de alle skal i skole som oftest sammen.

Vi arbejder meget med at styrke græshoppernes sociale kompetencer, personlige udvikling, relationer og udholdenhed. Vi har fokus på, at børnene skal kunne forstå og handle på en kollektiv besked.

Vi skaber et børnemiljø, hvor der er rammesat læring uden facit, hvor børnene øver sig på at huske og genfortælle, lytte til hinanden og vente på tur. Vi arbejder med henblik på at få børnene til at tro på egne evner og vise nysgerrighed, således at de tør møde nye udfordringer. Børnenes perspektiver bliver ofte inddraget i forhold til deres mening om ture og aktiviteter, vi laver, så de også bliver aktive medspillere i egen læring.

Vi arbejder med, at børnene skal øve sig på at koncentrere sig om en bunden opgave. Det kan både være inde og ude. En gang i ugen er græshopperne i udegruppe, hvor de arbejder med forskellige emner. Det kan være trafik, skovmatematik eller bogstaver på en legende måde.

Børnene øver sig på at kunne sidde og koncentrere sig om en bunden opgave og være vedholdende omkring en aktivitet både selvvalgt og voksenstyret. Vi arbejder meget med at styrke deres sociale kompetencer, personlige udvikling og relationer.

Vi har gennem hele året et godt samarbejde med skolen, og vi bruger deres legeplads. Vi bliver inviteret ind i skolen til morgensang, og børnene er i skole nogle dage i løbet af foråret.

Praksiseksempel:

Når græshopperne er ude at gå tur, er de begyndt at lægge mærke til bogstaverne på f.eks. slikpapir og skilte. Her starter de på at genkende bogstaver, som de er blevet introduceret for under læringsmiljøet i børnehaven, herunder det bogstav deres navn starter med. Ligeså gælder det også for tal på nummerplader, husnumre, osv.

Overgang fra vuggestue til børnehave

Vi har en fast procedure for overgangen til børnehave, hvilket giver tryghed for både børn og forældre. Vuggestuebørnene kommer på besøg i børnehaven inden opstart. Der aftales faste datoer

og tidspunkter, så barnet oplever hele dagens rutiner i løbet af besøgsdagene. Forældrene orienteres om besøgsdagene.

Når vi har besøg af et vuggestuebarn, som snart skal begynde i børnehaven, lægger vi meget vægt på vores rutiner, som f.eks. samling og spisesituationer. I leg er det vigtigt, at barnet føler sig trygt, derfor har vi barnet tæt på en voksen, så barnet føler sig velkommen og trygt.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Vi bruger flere steder i lokalsamfundet som læringsmiljø. Efterfølgende arbejder vi videre med det i Børnehuset for at drage sammenhæng mellem børnenes miljøer.

I Børnehuset benytter vi det lokale bibliotek, hvor vi ser teater, læser bøger og leger. Vi besøger lokale virksomheder, hvor vi ser og oplever landbrugsmaskiner, dyr og følger årets gang. Derudover bruger vi den lokale kirke, hvor vuggestuebørnene på skift er med til salmesang, og til jul er hele Børnehuset i kirke til julegudstjeneste.

Praksiseksempler:

På en gåtur kommer vi forbi nogle af børnenes hjem. Vi taler om, hvem der bor der, hvem barnet bor sammen med, om familien har nogle dyr osv. Det giver anledning til nogle gode snakke om forskellige huse og boformer.

Børnene er til teaterforestilling på biblioteket. På gåturen dertil forbereder vi dem på, hvad der skal ske. Efter forestillingen spiser vi madpakker på biblioteket, inden vi går hjem. Vi får en plakat eller kort med hjem fra forestillingen. Efterfølgende taler børnene ofte om, hvad vi har set og oplevet.

Der er en lille skov ikke så langt fra Børnehuset, som vi har mulighed for at bruge så ofte, vi vil. Her bliver vi inspireret af skovens træer, dyr og planter, hvilket vi taler om og arbejder videre med hjemme i børnehaven. Der er også gode muligheder for at udfolde sig motorisk med forskellig leg som f.eks. at klatre, løbe og gemme sig.

Derudover besøger vi ofte en lokal bondegård og traktorforretning. Vi tager billeder fra de steder, vi besøger, som vi hænger op i børnehøjde. Vi inddrager lokale steder i vores planlægning. Vi oplever, at børnene tager oplevelserne med hjem til institutionen og bruger dem aktivt i deres lege.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal indtages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Børnemiljøet er et samlet begreb for det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø, der i Børnehuset er aktivt integreret i den pædagogiske praksis. Børnemiljøet vurderes i et børneperspektiv, hvor vi tager udgangspunkt i personalets observationer af børnene og ved at inddrage børnene og deres meninger. Hos de mindste børn er det især personalets evne til at aflæse børnene, der er afsæt for ændringer og tiltag i det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø.

I grupperne vægter vi dialogen med børnene, da vi igennem denne dialog evaluerer og bliver opmærksomme på eventuelle ændringer i det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø.

Når der skabes nye læringsmiljøer, tager vi højde for vores fysiske rammer i Børnehuset. Vi vil skabe læringsmiljøer, der inviterer til leg, kreativitet og fordybelse, hvor børnene skal have mulighed for at være fysiske og motorisk aktive, både ude og inde. Børnene kan bl.a. være fysiske og motorisk aktive på legepladserne, i vores hal og på ture ud af huset. Indenfor er der bl.a. mulighed for fordybelse med bøger, rollelege, konstruktionslegetøj m.m. Der er mulighed for, at børnene kan lege i mindre grupper. Indenfor skaber vi rum i rummene, der tilgodeser den nuværende børnegrupperes behov.

Vi har fokus på, at vi fordeler os ud i alle de gode inde- og uderum vi har, således at der er mere ro til nærvær, leg og fordybelse.

Vi er bevidste om det æstetiske i forhold til læringsmiljøet igennem vores indretning af læringsmiljøer og de muligheder, vi skaber for børnenes udvikling og leg. Vi bruger aktivt æstetisk dokumentation, hvor børnene sætter fysiske spor. Vi bruger væggene til at udstille børnenes kreatio-
ner, samt hænge billeder op af vores pædagogiske aktiviteter og ture ud af huset.

Praksiseksempel:

Et barn bliver spurgt, om han vil være med til at male, han siger nej tak. Efter lidt tid, hvor han observerer de andre børn, som er i gang med at male, kommer han selv og vil gerne være med. Dette bliver en win-win-situation, fordi barnet får lov til at vente til, han er klar. Vi voksne ser barnets eget initiativ være bærende for den pædagogiske praksis.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

For alle børnene gælder:

Det enkelte barn i Børnehuset skal følge sig tryk ved de voksne og tryk i Børnehusets hverdag. Vores hverdag er genkendelig og forudsigelig, det er med til at styrke barnets personlighed og selvstændighed.

Vi opfatter begrebet alsidig personlig udvikling som den dannelsesproces, der foregår, når barnet møder et andet menneske, hvor der er et tæt samspil og samvær med andre mennesker.

Vi arbejder bevidst med Fri for Mobberi. Med alle børnene øver vi på at bruge "Stop tegnet" i stedet for at tale grimt til hinanden eller komme til at slå i afmagt. Vi anstrenger os for at respektere børnenes følelser, men ikke nødvendigvis deres handlinger. Handlinger kan vi voksne regulere – ikke følelser. Eksempel: "Jeg kan godt se, du er vred, det er i orden, men jeg vil ikke have, at du slår".

Mål for barnets alsidige personlige udvikling – det enkelte barn skal:

- Kende og give udtryk for egne følelser
- Kunne genkende forskellige følelser hos andre og udvise empati
- Opnå en begyndende selvregulering
- Føle sig set, respekteret og værdsat

Læringsmiljø 0-2 år:

I vores dagligdag er vi lyttende og giver positiv respons. Vi skaber rum og rammer til fordybelse og udvikling, når en mindre gruppe børn er sammen med en voksen. Det giver børnene gåpåmod, når de mødes af anerkendende voksne, der støtter op om deres initiativer og ideer. Vi støtter det enkelte barn til at deltage, f.eks. når et barn lærer nye sange/fagter, hjælper med borddækning, hjælper barnet til at tage tøj af og på, lærer at spise selv og øver toiletbesøg.

Læringsmiljø 3-6 år:

I børnehaven er det at udvise ansvarlighed et godt eksempel på børnenes personlige kompetencer. Vi forsøger at lære børnene, at vi alle skal passe på de ting, vi har i huset og i vores omgivelser. Børnene deltager i praktiske opgaver i hverdagen, det er også med til at støtte op om deres ansvarlighed og selvstændighed. Vi udfordrer børnene gennem forskellige aktiviteter, som udvikler og flytter grænser hos børnene.

Praksiseksempler:

Der bliver leget Banke Bøf. Da det er barnets tur, ser den voksne, at barnet ikke ved, hvad der skal ske. Den voksne tager barnet i hånden og løber sammen med barnet rundt. Alle jubler og hepper. Da de kommer rundt, stråler barnet af glæde og stolthed. Nu har barnet forstået legen. Barnet var en del af fællesskabet. Det var en personlig sejr og udvikling.

Børnene bruger aktivt "Stop tegnet", der betyder, jeg kan ikke lide det, du gør.

Alle børn har deres egen Bamseven, som er let tilgængelig. De bruger den, når vi holder samlinger, når de leger, sover til middag eller har brug for pause/trøst. Det giver glæde og tryghed for børnene, at de har deres egen Bamseven.

Et vuggestuebarn bliver ked af det, et ældre barn henter Bamseven og trøster det barn, som er ked af det.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

For alle børnene gælder:

Sociale kompetencer udvikles i fællesskab og gennem de arenaer, som børnene færdes i, f.eks. familien, dagtilbud og fritidsaktiviteter.

Med udgangspunkt i, at vi som voksne går foran, ved siden af og bagved, tilrettelægger vi det pædagogiske læringsmiljø, så der skabes grobund for social udvikling.

Vi vægter at være troværdige voksne, hvor barnet er sikkert på at få tryghed og omsorg og mærker den voksnes interesse for det, som barnet gerne vil udtrykke.

Til samlinger øver børnene sig i at "være på" og lytte til hinanden, så hvert enkelt barn føler sig set og hørt.

Mål for barnets sociale udvikling – barnet skal:

- Kunne danne relationer til andre børn og voksne
- Kunne indgå i gruppesammenhænge
- Kunne sætte grænser for sig selv
- Kunne løse egne mindre konflikter

Vi bruger Fri for Mobberi til at støtte op om social udvikling. Til samling snakker vi ud fra billederne i Fri for Mobberi materialet, synger sange om Bamseven, laver rytmik og massage. For eksempel arbejder vi i perioder med fotos af ansigter (glad, sur, ked af det og bange). På den måde er vi med til at udvikle barnets evne til at aflæse forskellige følelser og sætte ord på forskellige følelser.

Læringsmiljø 0-2 år:

I dagligdagen betyder det, at det enkelte barn bliver opmærksom på de andre børn - hvad kan jeg, hvad kan du. Børnene øver sig i at etablere venskaber både på eget initiativ og med hjælp fra voksne. Vi øver at vente på tur, f.eks. når vi skal vaske hænder, spise eller gynges. Vi støtter børnene i at hjælpe hinanden og anerkender, når børnene selv tager initiativet til at trøste og hjælpe andre børn.

Læringsmiljø for 3-6 år:

I børnehaven er det primært i legen, at børnene øver sig i de sociale spilleregler med støtte fra de aktive voksnes samspil. Den frie leg - med støtte fra de voksne - styrker barnets alsidige og sociale udvikling. Barnet arbejder med input fra sit eget liv i den frie leg og omsætter egne og andres input til leg og læring. Det er i legen, at børnene lærer at forhandle og aftale regler for, hvordan legen skal være. Her lærer de at tage hensyn til andre børn, og at det ikke kun er deres egne behov, der skal opfyldes. Vi bruger legen til at skabe nye relationer på tværs af alder og køn.

Praksiseksempel:

Et barn falder og slår sig, bliver liggende og græder. Et andet barn henter en voksen og fortæller, at der er en, som græder, hvorefter barnet henter det grædende barns Bamseven for at trøste sin ven.

De voksne og nogle børn laver skuespil ud fra Fri for Mobberi-kort, hvor et barn tegner på et andet barns tegning. Børnene, der ser på, kan spejle sig i situationen og sætte sig ind i de følelser, som 'skuespillerne' spiller. Herefter taler vi om følelser ud fra spørgsmålene på bagsiden af kortet. Børnene øver sig i at række hånden op, vente på tur, tale om følelser og reflektere over tidligere oplevelser omkring at være ked af det, vred osv.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtiltagelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Som voksne er vi bevidste om, at vi er rollemodeller, og vi har ansvaret for, at der er en ordentlig tone i Børnehuset imellem børn og voksne. Vi har fokus på både det verbale og nonverbale sprog og vores toneleje. Vi viser glæde med både krop og tale.

Når børnene er i deres små grupper, giver det mulighed for flere samtaler. På legepladsen skabes der ofte rum til samtale med et enkelt eller få børn - nogle med ord andre med krop og mimik.

Læringsmiljø 0-2 år:

I vuggestuens daglige samling er sang og opmærksomhed på hinanden i fokus. Vi spejler børnene i deres sprog og udtryksformer. Vi har Dialogisk læsning og siger Rim og remser, som introducerer til sprogets forskelligheder. Vi sætter ord på omgivelserne, handlinger og oplevelser. Vi deler børnene op i små grupper, hvor vi introducerer sprogkuffert og sangkuffert. Vi giver barnet tid og rum til at udtrykke sig. Vi har hængt billeder op i børnehøjde, der kan give anledning til samtale og dialog. Vi danser og synger sammen, hvorigennem vi øver rytmik og sprog.

Læringsmiljø 3-6 år:

Vi laver aktiviteter, der styrker børnenes begrebsverden og øger deres opmærksomhed på at lytte til hinanden. Vi leger med sproget, og børnene bliver præsenteret for mange forskellige måder at udtrykke sig på. Vi har samlinger og børnemøder. Vi taler sammen med barnet/børnene, således at samtalens regler læres (at kunne lytte, tale og vente på tur). Vi arbejder med at udvikle barnets mimik og kropssprog samt kunne aflæse andres kropssprog. Vi udforsker og arbejder med rim, remser og lyde på et alderssvarende niveau. Børn der ikke er så meget med i legen hjælpes på vej i rollelegen, eller får evt. en ny rolle. Vi skaber struktur og forudsigelige rammer ved daglig rytme og planlægning af aktiviteter.

Alle forældre får tilbudt en sprogscreening af deres barn, når det begynder i børnehaven.

Vi vil til det næstkommende forældremøde sætte fokus på børnenes sproglige udvikling, og vi vil tale med forældrene om, de ønsker mere information og vejledning fra os omkring deres barns sprog.

Praksiseksempel:

Vi har i efteråret 2020 lånt bibliotekets sprogekasser, som er et tilbud til kommunens vuggestuer og børnehaver. Børnene har været meget optaget og engageret i sprogarbejdet. Vi oplever, at børnene har fået udvidet deres ordforråd og bruger det efterfølgende i hverdagen.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

I institutionen skaber vi fysiske rammer, så alle børn udfordres på legepladsen og indenfor. Vi har alle adgang til Kuben som er vores lokale hal. Vi bruger Kuben til at udfordre motorikken med løb, hop, gå på en bane af redskaber og sanglege.

Læringsmiljø 0-2 år:

Vi deler børnene op i små grupper for at styrke nærværet. Vi skaber rammer for børnene, hvor vi giver dem mulighed for at udvikle deres finmotorik. De deltager f.eks. i at hælde mælk op, bygger med LEGO, laver puslespil, peger i en bog og tegner. Vi gør børnene bevidste om at bruge deres sanser, bl.a. ved at se, høre, lugte og smage.

Grovmotorik: Vi skaber rammer, hvor børnene får mulighed for at bruge deres krop både inde og ude. De kravler, løber, hopper, går osv. Vi bruger naturen og den nærliggende skov, der naturligt giver motoriske udfordringer. I institutionen er der trapper såvel ude som inde, der er med til at styrke barnets motorik.

Læringsmiljø 3-6 år:

Finmotoriske aktiviteter implementeres i dagligdagen. Børnene eksperimenterer med f.eks. at klippe, tegne og lave perler.

Vi synger, benævner og taler om kroppens dele. Børnene tilskyndes til selv at være fysisk aktive i deres aktiviteter ved at bevæge sig på forskellige underlag som f.eks. sand, græs, fugtige, tørre, hårde, bløde og ru overflader. I legen udforskes nye læringsmiljøer på legepladsen, og motorikken udfordres.

Praksiseksempel:

En dag i Kuben tager vi alle redskaberne ud i en stor bunke og lader børnene selv bestemme, hvordan de vil lege med dem, og hvem de vil lege med. Det danner nye relationer og nye måder at lege med redskaberne på.

Til morgensamling inden frugt danser vi f.eks. til høj musik, laver yoga med forskellige former for bevægelse, hvor krop og sanser stimuleres. Derefter har vi afslapning til stille musik. Nogle børn er gode til at slappe af og lukker øjnene. Når musikken er færdig, er børnene helt stille, og de går derefter stille hen for at finde sin plads til

---

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Læringsmiljø 0-2 år:

Børnene skal se, høre, føle, smage og lugte naturen. Derfor tager vi på ture i skoven og lokalområdet og læser bøger om naturen. Vi inviterer naturen indenfor, hvor vi sår og planter. Indenfor har vi håndvaske i børnehøjde, hvor der er mulighed for vandlege.

Vi laver bål, mudderkager og plasker i vandpytter på vores legeplads. I sandkassen har vi borde i børnehøjde, som giver gode legestillinger.

På legepladsen kan børnene se og mærke træer og buske – sol/skygge – sand og legeredskaber i niveau. De voksne viser medindlevelse og giver støtte til barnet, som oplever og sanser i naturen.

Vuggestuen eksperimenterer bl.a. med science ved at lade legetøjet glide ned ad rutsjebanen. Endnu et eksempel på at børnene eksperimenterer med science er, når vi blæser sæbebobler - ”hvad sker der, når jeg prikker til dem?”

Læringsmiljø 3-6 år:

Vi læser bøger om naturen - taler om dyr, planter og årstider. Vi tager på ture i skoven og lokalområdet, hvor vi finder og genkender dyr, f.eks. en frø og en tissemyre. Vi taler med børnene om dyrene. Her opstår videndeling både voksen-barn, men også barn-voksen. Sammen finder vi viden om dyrene, f.eks. på børnehavens iPad. Vi taler om, hvordan vi behandler dyr. Som voksne er vi aktive på lige fod med børnene, vi "går" med, når børnene udforsker naturen - viser interesse, følger børnenes spor og initiativ.

Små science forsøg:

Børnehavebørnene leger med magneter og finder ud af, at de kan hænge fast på magnetiske overflader - såsom køleskab, brandskab osv.

Ude på legepladsen eksperimenterer børnene med at hælde vand i rutsjerøret. Børnene finder hurtigt ud af, at turen ned ad røret går meget hurtigere, når der er vand i røret.

Vi synliggør naturoplevelser gennem eksperimenter med at så og plante. F.eks. sår vi børnenes frø fra cherrytomaterne i madpakken. Børnene er med til at vande og se tomaterne vokse, indtil de kan spises til middag i børnehaven.

Vi lærer børnene at vise respekt for naturen og vise ansvarlighed omkring f.eks. skrald og ageren i naturen. Vi skaber rum for ansvarlighed omkring bæredygtighed – genbrug – oprydning i naturen.

Praksiseksempel:

Vi er med til den årlige affaldsindsamling, hvor vi taler meget om, hvad skrald gør ved vores natur. Forældre kommer efterfølgende og fortæller, at deres børn er meget opmærksomme på skrald i naturen og samler det op, når de er med dem ude at gå

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Fælles:

I Børnehuset inviterer vi forældre og bedsteforældre indenfor til diverse arrangementer, f.eks. sommerfest, nytårstaffel samt bedsteforældredag to gange om året.

Vi fejrer fødselsdage og deltager i højtider. Alle grupper tager til julegudstjeneste.

Vi holder danske traditioner ved lige som f.eks. fastelavn, påske, Sct. Hans, høstfest og jul.

Læringsmiljø 0-2 år:

Vi præsenterer forskellige materialer for børnene, bl.a. maling og ansigtsmaling. Vi klipper med saks, klistrer, klæder os ud og arbejder med forskellige papirtyper og farver. Vi lytter til musik, danser, ser teater, synger og mimer.

Læringsmiljø 3-6:

I børnehaven fortæller og formidler vi om traditioner og højtider. Børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, f.eks. ved at male, tegne og lave kreative produkter. Børnenes produkter og oplevelser anerkendes ved, at der laves ferniseringer og udstillinger.

Vi introducerer børnene for nye og gamle sange, sanglege og litteratur. Dette gør vi i både aldersopdelte grupper samt i større grupper. Herigennem deltager børnene i forskellige fællesskaber, hvor de får kendskab til sig selv og de andre børns kulturelle baggrunde, værdier, normer og traditioner.

Derudover deltager vi i forestillinger på det lokale bibliotek og sidder som tilskuere, når Friskolen laver sin årlige musical. Her bliver børnene præsenteret for forskellige kulturelle oplevelser, som stimulerer børnenes fantasi og kreativitet.

Praksiseksempel:

Vi har samling med alle børn kl. 8.30, hvor vi læser bøger, hører stille musik, danser til musik eller laver yoga. Her får børnene en fornemmelse af sig selv og de andre i fællesskabet. Børnene gør sig bl.a. erfaringer med, hvad kroppen kan, uanset om man er dreng eller pige.

Evalueringskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan I kort beskrive jeres arbejde med at etablere en evalueringskultur som en del af det daglige pædagogiske arbejde. I kan fx beskrive, hvordan I arbejder systematisk med evaluering, om I arbejder med særlige metoder, om I arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora I drøfter og reflekterer over jeres pædagogiske praksis mv.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Vi arbejder med at skabe en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø. I forbindelse med arbejdet med implementeringen af den nye styrkede læreplan har vi ændret fokus fra dokumentation til evaluering. Derfor har vi valgt at bruge "Tegn på læring II".

Vi har fokus på, at den dokumentation, vi indsamler, danner grundlag for justeringer i vores læringsmiljøer, så læringsmiljøet hele tiden bliver tilpasset den børnegruppe, vi har, og de mål vi har sat op for børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Dokumentation så vel som evaluering skal afspejle børnenes perspektiver på læringsmiljøet. Børnene inddrager vi bl.a. med interviews, filmklip eller tegninger, det kan både være før eller efter et pædagogisk fokusområde.

Vi evaluerer arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år, i hverdagen hvor vi vil benytte skema 1 og 2 fra Tegn på læring II som grundlag for vores evalueringskultur. Der vil hen over året blive opsamlet viden i skema 3 fra Tegn på læring 2. Denne viden vil blive delt og drøftet i Børnehuset og i forældrerådet. Vores viden vil danne grundlag for evaluering af vores læreplan - både løbende og hvert andet år.

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluerende pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

[Pædagogisk læreplan](#)

© 2019
Danmarks Evalueringsinstitut og
Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET